

◀ artırmakla meşgul. Bir yandan da, limanı Cava'nın demiryolu ağına bağlayacak raylar döşeniyor.

Cava'nın yerel yatırım kurulu adanın merkezindeki tekstil, ayakkabı, mobilya ve diğer ürünlerin ihracatının son dört yılda zaten yüzde 46 oranında arttığını söylüyor. 250 bin nüfuslu Purwokerto şehrindeki takma kirpik ve peruk fabrikası Bio Takara'da, taytlı ve türbanlı kadın işçiler sıralar halinde dizilmiş oturarak radyoda çalan yerli pop müzik parçaları eşliğinde ellerindeki parçaları örüyor, dikeyiyor ve makasla kesiyor. Sektör, sentetik saç ve kuaför salonlarından süpürülerek toplanan saçları dünyanın her yerinden tüketicilerin kullandığı takma kirpik ve peruklara çeviren yaklaşık 30 bin kişiye istihdam sağlıyor.

İşgücünün yoğun olduğu bu sektörde, ücretler üretim maliyetlerinin yaklaşık yüzde 80'ini oluşturuyor, ama Çinli takma kirpik üreticileri işgücünü geliştiren ekipman olmaksızın çalışıp yine de para kazanabiliyor. Bio Takara'nın dört fabrikasının ilkinin sekiz yıl önce açan ve şu an 21 ülkeye ihracat yapan Amir Sudjono, "Oradaki verimlilik hâlâ çok daha yüksek" diyor ve ekliyor: "Çin'in daha fazla pahalalanmasını umut ediyoruz."

Tıpkı Çin gibi, Endonezya'nın devasa nüfusu da kendisine bağımsız ve hacimli bir piyasa sunan bolca işçi ve tüketici sağlıyor. Buna karşılık, ülke bölgedeki en kötü altyapı ve bürokrasilerden birine sahip. Endonezya, Dünya Bankası'nın iş yapma kolaylığı 2015 raporundaki 189 ülke arasında 114'üncü oldu; Malezya'nın 100, Vietnam'ın ise 30 ülkeden fazla gerisinde kaldı.

Mücevher fabrikasını üç yıl önce artık işçi bulamayacak hale gelince Cava'nın merkezinden Çin'e taşıyan Güney Koreli Lee Keum Dae, "Çok fazla sorun var: Nakliye, malzemeler, farklı düzenlemeler, farklı kanunlar" diyor ve ekliyor: "Pek çok insan buraya taşınmak istedi. Bu, o kadar da kolay değil."

Siyasete atılmadan önce Cava'nın merkezinde mobilya ihracatı yapan devlet başkanı Jokowi ruhsat alımını kolaylaştırma, limanları ve yolları iyileştirme ve devlet kurumlarındaki yolsuzlukları azaltma sözü veriyor. 2017 sonunda dek koyduğu yıllık ekonomik büyüme hedefi yüzde 7. Geçen yıl bu oran yüzde 5'ti. —Chris Brummit, *Bloomberg Businessweek*

Sözün Özü: Endonezya ihracat gelirinin sadece yüzde 14'ünü imalattan, yüzde 68'ini ise emtiadan sağlıyor.

Avrupa Birliği

Veri Güvelinde AB-ABD Farkı

- ▶ AB'nin ile ABD'nin kişisel verilerin korunmasına yaklaşımları farklı
- ▶ Türkiye'nin "güvenilir ülke" statüsü kazanması gerekiyor

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında kişisel veriler; sigortacılık, bankacılık, ulaştırma, sosyal medya, arama motorları, reklamcılık gibi çok çeşitli sektörler; kolluk kuvvetleri, sınır kontrol birimleri, nüfus müdürlükleri gibi kamu kuruluşlarına kadar geniş bir yelpazeye yayılmış iş kollarında kullanılıyor.

12-13 Mart 2015 tarihlerinde Brüksel'de, Letonya İçişleri Bakanı Rihards Kozlovskis ve Letonya Adalet Bakanı Zintars Rasnacs başkanlığında gerçekleşen Avrupa Birliği (AB) Adalet ve İçişleri Konseyi Toplantısı'nın ana gündem maddesini, üçüncü ülkelerle karşılıklı veri akışında AB'nin denetimi tek elden yürütmesine ilişkin AB çapında geçerli bir denetim mekanizmasının kurulması oluşturdu. Mekanizmanın, bürokratik engellerin önüne geçilmesine, veri akışının hızlandırılmasına ve dijital ekonominin güçlendirilmesine katkı sağlaması öngörülüyor.

Konsey Toplantısı'nda varılan, AB çapında veri akışı denetiminin tek elden yürütülmesi yönündeki anlaşma sonrasında gözler ulusal karar vericilere ve küresel iş çevrelerine çevrildi. Bazı AB üye ülkelerinin ulusal yetkili makamları, Apple ve Facebook gibi büyük teknoloji şirketleri üzerindeki yargı yetkilerini kaybedecekleri için, öngörülen sistemi olumsuz karşıyor. Örneğin, pek çok uluslararası bilişim şirketine ev sahipliği yapan İrlanda, geçtiğimiz dönemde işletmeler için hukuki açıdan diğer AB üye ülkelere oranla daha cazip geliyordu. Apple, Google ve IBM gibi büyük teknoloji şirketlerinin oluşturduğu Veri Güvenliği Sanayi Koalisyonu, tasarı aşamasında bulunan bu mekanizmanın eski sistemden daha hantal işleyeceği ve gereksiz idari yük oluşturacağı görüşünde.

13 Mart 2015 tarihinde üzerinde anlaşmaya varılan tek durak mekanizması, Konsey tarafından Haziran 2015'te taslağın tamamı gözden geçirilirken tekrar

değerlendirmeye alınacak. Tüzüğün, AB'de varlığını sürdüren üçüncü ülke şirketlerini doğrudan etkilemesi bekleniyor. Düzenlemelerin doğrudan etkileyeceği şirketlerin başında ise AB sınırları içerisindeki tüketicilerin kişisel verilerini işlemekte olan ABD şirketleri yer alıyor. ABD Başkanı Barack Obama, çeşitli AB çevrelerinin kişisel verilerin korunmasına ilişkin korumacı yaklaşımının ulusal ticari çıkarlara dayandığı görüşünde. AB içerisinde, Avrupa Parlamentosu (AP) ve Alman kanun yapıcılarının başını çektiği bir grup ise, AB vatandaşlarının kişisel verilerinin Amerikan şirketleri tarafından işlenmesinin önünü açan anlaşmanın sonlandırılmasına yönelik baskılarını sürdürüyor. Öte yandan başını ABD'li şirketlerin çektiği iş dünyası temsilcilerinin çağrısı, AB'de veri kaynaklı ekonomik ve sosyal kazanımların artmasını sağlayan özgürlükçü ve esnek politikalar geliştirilmesi ve veri hizmetlerinin yerleştirilmesinin önüne geçilmesi yönünde.

ABD ve AB arasındaki internet akışı, küresel sistemin en yüksek kapasiteli internet rotasını oluşturuyor. ABD Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA)'nın, PRISM adlı bir sistem aracılığıyla Google, Facebook ve Outlook gibi internet devlerinde depolanan kişisel verileri kullanabildiğini öne süren gizli belgelerin uluslararası basına sızması, ABD ve AB arasındaki siyasi ve ticari ilişkileri de doğrudan etkiledi. Hatırlanacağı üzere PRISM'e ilişkin gizli bilgilerin NSA eski istihbarat görevlisi Edward Snowden tarafından sızdırılması, uluslararası kamuoyunda büyük yankı bulmuştu. PRISM programına ilişkin spekülasyonlara Almanya Şansölyesi Angela Merkel'in telefonunun NSA tarafından dinlendiği yönündeki sızıntılar da eklenince, ABD-AB arası kişisel veri akışı konusu, AB'nin resmi gündemine taşındı. Hatta, ABD ile AB arasındaki etkin, hızlı ve güvenli veri akışını düzenleyen anlaşmanın askıya alınması bile gündeme geldi. Buna paralel olarak Avrupa Komisyonu'nun Adalet ve Temel Haklardan Sorumlu eski Başkan Yardımcısı Viviane Reding, taraflar arasındaki anlaşmanın, AB'deki veri güvenliği çalışmalarına hukuki boşluk yaratabileceğini ifade etmişti. Sızıntı iddialarının merkezindeki ABD şirketlerinin tartışmalardaki yeri ise belirsiz. Microsoft, Google ve Yahoo gibi şirketler, hangi şartlarda kişisel verilerin devletle paylaşıldığını ortaya koyan prosedürün ABD hükümeti ▶

◀ tarafından kamuoyu ile paylaşılması çağrısında bulundu.

Snowden olayı ve çeşitli dinleme vakaları gibi ulusal güvenliği ve korumacılığı ön plana çıkaran gelişmeleri ve uluslararası güncel konjonktürü de dikkate alarak; ABD ve AB arasında sürmekte olan ve bir takım tarifedışı engellerin ortadan kaldırılmasını da öngören Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması (TTYO) müzakerelerinin en tartışmalı başlıklarından birinin; kişisel verilerin korunması meselesi olacağını öngörmek zor değil. AB'nin ve ABD'nin kişisel verilerin korunmasına ilişkin farklı yaklaşımları bulunmakta. ABD'nin yaklaşımı sektörel odaklı ve piyasada varılan çözümlere dayalıken; AB'nin konuya hukuki açıdan daha bütüncül, korumacı ve hak temelli yaklaştığı görülüyor. Durum böyle olunca konunun TTYO dahilinde çözüm bulması, ticari ilişkiler açısından büyük gereklilik taşısa da oldukça zor.

AB'de ve Transatlantik ilişkilerde gündemi yoğun bir şekilde meşgul eden kişisel verilerin korunması meselesi, Türkiye'de yeterince yankı bulmuyor. Türkiye'de, AB'dekine benzer nitelikte bir denetim mekanizması bulunmuyor. AB ile katılım müzakerelerine devam

eden, AB'ye vizesiz seyahat hedefine ulaşmaya her zamankinden yakın olan, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve TTYO'ya dahil olunması üzerine çalışmalarla başlayan Türkiye'nin, TBMM'de beklemekte olan "Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı" üzerinde çalışmalarını hızlandırması gerekiyor. AB çapında geçerli Kişisel Verilerin Korunması Yönergesi gereğince, Türkiye ve AB arasında etkin veri transferinin sağlanabilmesi için Türkiye'nin AB standartlarında hukuki düzenlemeler gerçekleştirmesi, başka bir deyişle "güvenilir ülke" statüsü kazanması gerekiyor. Türkiye'nin, AB ile ticari ilişkilerin güçlendirilmesine önemli katkılar sağlaması öngörülen güvenilir ülke statüsüne sahip olabilmesi için temel şartlardan biri, bağımsız bir veri güvenliği otoritesinin kurulması. AB standartlarına göre, veri güvenliğinden sorumlu kurumların bağımsız üyelerle, tamamen bağımsız şekilde çalışması gerekiyor. Dolayısıyla Türkiye'nin hazırlayacağı kanunun genel çerçevesi ve uygulamadaki temel yaklaşımlar, Türkiye'nin güvenilir ülke statüsü kazanıp kazanamayacağı konusunda belirleyici olacak.

AB'de devam eden kişisel verilerin korunması tartışmaları, önümüzdeki

dönemde giderek hareketleneceğe benziyor. Özellikle AB kurumlarının bütün üyeleri kapsayan bir denetim mekanizması oluşturulması yönündeki çabaları, bu alanda bütüncül bir yaklaşımın ön planda olduğunun da işareti.

Türkiye'deki duruma bakıldığında, yakın geçmişte bu alanda atılan somut adımların sınırlı kaldığı ve etkin bir denetim mekanizması kurulması yönünde ne yazık ki "hiç" adım atılmadığı görülüyor. Dolayısıyla kişisel verilerin korunması meselesinin Türkiye-AB katılım müzakerelerinde hem siyasi, hem de ekonomik kriterler açısından tıkanıklığa sebebiyet verebileceğini öngörmek zor değil. Türkiye'nin, karşılıklı ticari kâr getirecek veri akışı düzenlemelerinden etkin şekilde faydalanabilmesi için veri güvenliği meselesinin güvenlik ve temel haklar boyutunu dikkate aldığı yönünde AB'yi ikna etmesi ve gerekli adımları atması gerekiyor.

—Ahmet Ceran

Sözün Özü: Türkiye ve AB arasında etkin veri transferinin sağlanabilmesi için Türkiye'nin AB standartlarında hukuki düzenlemeler gerçekleştirmesi şart.

B Editörler: Christopher Power, Ruhi Sanyer
Bloomberg.com